

**การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์สมุนไพรเด่น
ของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงสวนศรียา ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก**
**Participatory Action Research on Herbal Packaging Development of Product Champion
at Suan Sriya Sufficiency Economy Learning Center, Hintang Sub-district, Muang District,
Nakorn Nayok Province**

ธนสร จำปาถิ่น¹ สมศักดิ์ คุณาสวรรค์เวช¹ และปัญญา หมั่นเก็บ¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์สมุนไพรเด่น โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) และเพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภค ที่มีต่อบรรจุภัณฑ์สมุนไพรเด่น ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงสวนศรียา ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริโภค จำนวน 150 ราย ผลการศึกษาคูณภาพบรรจุภัณฑ์ที่ผู้วิจัยพัฒนา พบว่าคุณภาพด้านเนื้อหา มีความเหมาะสม (IOC = 0.95) ด้านการออกแบบ มีความเหมาะสม (IOC = 0.82) ข้อมูลทั่วไปผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงสวนศรียา พบว่าเป็นเพศหญิงร้อยละ 60 มีอายุระหว่าง 36-45 ปี ร้อยละ 40 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 29.3 อาชีพรับราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 32.7 มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 25,000 บาท ร้อยละ 26 ไม่ทราบหรือรู้จักผลิตภัณฑ์มาก่อนร้อยละ 77.3 และไม่เคยซื้อผลิตภัณฑ์มาก่อน ร้อยละ 87.3 ผู้บริโภคมีความพึงพอใจโดยรวมต่อบรรจุภัณฑ์อยู่ในระดับมาก (= 3.99) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณภาพบรรจุภัณฑ์อยู่ในระดับมาก (= 4.01) ด้านประสิทธิภาพของบรรจุภัณฑ์อยู่ในระดับมาก (= 3.98) ซึ่งมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ มีค่าเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป

คำสำคัญ: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พัฒนาบรรจุภัณฑ์

Abstract

The objectives of this research were to develop packaging design of the herbal product champion by employing the Participatory Action Research (PAR) and to evaluate customers' satisfaction towards packaging design produced and manufactured by Juntra Herbal Product Group on sale at the Suan Sriya Sufficiency Economy Learning Center located in Hintang sub-district, Muang district, Nakhon Nayok province. Data were gathered from 150 samples who were its customers.

Findings of packaging quality evaluated by 3 experts and 15 representatives of Juntra Herbal Product Group's members revealed that the index of objective consistency (IOC) of content quality was suitable (IOC=0.95). The IOC of packaging design was also suitable (IOC=0.82). The demographic characteristics of customers at Suan Sriya Sufficiency Economy Learning Center showed that they were females (60.0%), aged between 36-45 years old (40.0%), attained bachelor's degree (29.3%), were government and state enterprise officials (32.7%), earned monthly income more than 25,000 Baht (26.0%), never acknowledged these products (77.3%), and never purchased these products before(87.3%). Cus-

¹คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง แขวงลาดกระบัง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

tomers expressed the overall satisfaction on the packaging design, quality, and performance high level (mean = 3.99, 4.01, 3.98, respectively) which were higher than an average criteria expected at 3.51.

Keywords: participatory action research (PAR), packaging development

คำนำ

ในขณะที่ประชากรของโลกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ความต้องการความสะดวกสบายของมนุษย์ย่อมมีมากขึ้น ต่อความต้องการใช้สอย เครื่องอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวันแทบจะกล่าวได้ว่าปัจจัย 4 ที่ชีวิตมนุษย์เราดำรงอยู่ คือ เสื้อผ้า อาหาร ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย อันเป็นเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้บริโภคโดยตรงและจะถึงมือผู้บริโภคในลักษณะที่ไม่มีอะไรห่อหุ้มย้อมเป็นไปไม่ได้เลย เช่น อาหารที่เป็นประเภทเนื้อสัตว์ เมื่อมีการซื้อขายย่อมมีบรรจุภัณฑ์เข้ามาเกี่ยวข้องในการนำพากลับบ้าน จะถือหรือนำเนื้อสัตว์สด ๆ โดยไม่มีบรรจุภัณฑ์กลับบ้านย่อมเป็นไปไม่ได้ หรือ แม้กระทั่งข้าวสารเมื่อเวลาซื้อก็ย่อมมีบรรจุภัณฑ์เข้ามาเกี่ยวข้องจะหอบข้าวสารกลับบ้านเช่นนั้นก็คงไม่ได้ ในปัจจุบันความเจริญทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจและสังคม ทำให้เกิดการแข่งขันทางการค้า สินค้าต่าง ๆ ผู้ผลิตแทบทั้งสิ้นจะต้องคำนึงถึงบรรจุภัณฑ์ที่ควบคู่ไปกับสินค้า จึงทำให้พ่อค้าผู้ผลิตได้ให้ความสำคัญของบรรจุภัณฑ์มาเป็นอันดับแรก (นร., 2531) การพัฒนาบรรจุภัณฑ์จึงเป็นทางเลือกที่สามารถยกระดับผลิตภัณฑ์ให้มีความเข้มแข็งในการทำธุรกิจและขยายตลาดได้มากขึ้น ทั้งนี้บรรจุภัณฑ์มีความสำคัญต่อความสำเร็จของธุรกิจ เนื่องจากสามารถเป็นสื่อโฆษณา ณ จุดขายปลีกลงสู่มือผู้ซื้อโดยตรง แสดงถึงชื่อเสียงของบริษัทผู้ผลิต ตราสินค้า คุณสมบัติ สรรพคุณ และวิธีการใช้ของสินค้าและยังช่วยสร้างภาพลักษณ์ให้สินค้าและองค์กรได้ บรรจุภัณฑ์ที่สวยงามยังสามารถสร้างความประทับใจในตัวสินค้าและเพิ่มแรงกระตุ้นการซื้อของผู้บริโภคได้อีกด้วย

บรรจุภัณฑ์ที่ใช้ในการบรรจุสินค้าเพื่อการจำหน่าย ซึ่งนับว่าเป็นได้ทั้งศาสตร์และศิลป์ เพราะมีส่วนสำคัญในการตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อหรือผู้บริโภค จึงอาจกล่าวได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตลอดกระบวนการทางตลาดที่เกี่ยวกับการออกแบบสร้างสรรค์ภาชนะบรรจุหรือหีบห่อให้กับผลิตภัณฑ์ และนอกจากนี้บรรจุภัณฑ์ยังทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ภายในให้ปลอดภัยสะดวกต่อการขนส่ง ให้อ่านวยให้เกิดประโยชน์ทางการค้าและปลอดภัยต่อผู้บริโภค (สุดาตวงและปรานี, 2533)

กลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรจีนตรา ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงสวนศรียา ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ได้จัดตั้งขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2554 เพื่อเป็นการสร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชน จึงได้มีการรวมกลุ่มสมาชิก และมีผลิตภัณฑ์หลักที่จำหน่ายอยู่ในปัจจุบัน คือ แชมพูสระผม ครีมนวดผม โลชั่นบำรุงผิว ครีมนวดผิว โฟมล้างหน้า สบู่สมุนไพร ยาหม่องน้ำและน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น โดยผลิตภัณฑ์ที่เด่นและมียอดการจำหน่ายสูงคือ แชมพูสระผม ครีมนวดผม โลชั่นบำรุงผิว น้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น และสบู่สมุนไพรมะหาด ซึ่งมีลักษณะบรรจุภัณฑ์เป็นขวดบรรจุภัณฑ์พลาสติกสีขาวใส ติดสติ๊กเกอร์ คำบรรยายสรรพคุณและชื่อผลิตภัณฑ์ รวมทั้งส่วนประกอบ น้ำหนัก ราคา คำอธิบายผลิตภัณฑ์ และลักษณะโลโก้สินค้าเป็นรูปผู้ริเริ่มก่อตั้งผลิตภัณฑ์ พิมพ์ 4 สี บนสติ๊กเกอร์เคลือบเงากันน้ำสีเขียวและสีชมพูตามลักษณะผลิตภัณฑ์ ซึ่งบรรจุภัณฑ์ดังกล่าวไม่ได้มีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สามารถสื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของผลิตภัณฑ์ จุดเด่นหรือรูปแบบที่ทันสมัยที่จะนำมาเป็นจุดดึงดูดความสนใจและชักจูงให้เกิดการซื้อจากผู้บริโภคได้

จากเหตุผลข้างต้นผู้วิจัยจึงต้องการพัฒนาบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์สมุนไพรจีนตราสวนศรียา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ซึ่งเป็นการนำวิธีการที่ให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมวิจัย เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการวิจัยนับตั้งแต่การกำหนดปัญหา การดำเนินการ การวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนหาแนวทางในการแก้ปัญหาหรือส่งเสริมกิจกรรม (สุรางค์, 2547) โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เพื่อพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ และประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้น ได้แก่ แชมพูสระผม น้ำมันมะพร้าว ครีมนวดผม น้ำมันมะพร้าว โลชั่นน้ำมันมะพร้าว น้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น และ สบู่สมุนไพร รวมทั้งสิ้น 5 ผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างบรรจุภัณฑ์ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ทั้งยังสามารถบ่งชี้ถึงความเป็นเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ของกลุ่มที่มีรูปลักษณะสวยงามตามความต้องการของตลาดและสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลผลิตและเป็นการสร้างโอกาสในการจำหน่ายสินค้าให้เติบโตทางธุรกิจมากขึ้น

อุปกรณ์และวิธีการ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ในการร่วมพัฒนาบรรจุภัณฑ์สมุนไพรเด่น ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงสวนศรียา ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยผู้วิจัยเป็นผู้มีบทบาทในการกระตุ้นและประสาน (facilitator) เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมตั้งแต่นั้นการศึกษาวิจัย ขั้นตอนกำหนดปัญหา ขั้นตอนวางแผนปฏิบัติงานวิจัย ขั้นตอนติดตาม ตรวจสอบ ปรับปรุง และขั้นตอนการสรุปผลการศึกษา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินคุณภาพด้านเนื้อหาและด้านการออกแบบจากผู้เชี่ยวชาญ และแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้บริโภคที่เข้าเยี่ยมชมศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงสวนศรียา จำนวน 150 คน

ผลการศึกษาและวิจารณ์

ผลจากการพัฒนาบรรจุภัณฑ์สมุนไพรเด่น ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงสวนศรียา ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีผลการดำเนินงานดังนี้

1. ศึกษาบริบทและรวบรวมข้อมูลที่เป็นสำหรับการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ได้แก่ สภาพทั่วไป ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์โดยสัมภาษณ์พูดคุยจากสมาชิกกลุ่มฯ และตัวแทนกลุ่มจำนวน 15 ท่าน ตลอดจนศึกษาหลักการและข้อมูลเพื่อการพัฒนาบรรจุภัณฑ์
2. กำหนดปัญหา เพื่อรวบรวมข้อมูลสาเหตุปัญหา วิเคราะห์ปัญหาและกำหนดความต้องการบรรจุภัณฑ์ โดยผู้วิจัย ผู้นำกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม ร่วมกันจัดประชุมเพื่อค้นหาปัญหาเหตุผลและความต้องการในบรรจุภัณฑ์เพื่อให้ทุกฝ่าย เห็นพ้องต้องกันเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์สินค้าของกลุ่มฯ โดยผู้วิจัยสรุปคำถามและปัญหาเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ รวมทั้งอธิบายเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการแก้ไขปัญหามาให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เห็นภาพและเกิดความเข้าใจตรงกัน ซึ่งสามารถสรุปได้ตาม Table 1

Table 1 Requirement data for infrastructure and graphic development design.

Section	Requirement	Mark	
1. The packaging structure	Cloudy bottle pump, white and has a lid for convenience	For shampoo & lotion products	
	Lamp plastic squeeze long thick white cap on and off	For conditioner products	
	The bottle and the lid is easy to pump	For coconut oil products	
	Natural brown paper box with shaped curves	For soap product	
2. The packaging graphic	-Colors	Green / green / pink / blue / orange	For shampoo, conditioner, lotion, coconut oil and soap
		Yellow	For logo
	-Pictures	Natural media format, modern, show the product's unique.	For all products
	-Details	1. Name of the product is available in both Thai and English	For all products
		2. There is a description /components/methods how to use	For all products
	-Details	3. Identify the address and how to contact the vendor/sales prices and gross weight	For all products
		4. A warning message about the allergy and has the badge certificate qualified	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการพูดคุยร่วมระหว่างผู้วิจัย ผู้นำกลุ่มและ ตัวแทนกลุ่มฯ ในการศึกษาบริบทและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ สามารถสรุปได้ว่า กลุ่มฯ ต้องการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้ดีขึ้นทั้งในด้านโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ที่ต้องการที่จะปรับเปลี่ยนรูปแบบจากลักษณะขวดใสแบบเดิมที่มีลักษณะฝาเปิด-ปิด ต้องการให้เปลี่ยนใหม่เป็นขวดขุ่น สีขาวและฝาปั๊มเพื่อความสะดวกในการใช้ผลิตภัณฑ์และส่วนกราฟิกให้ปรับปรุงในส่วนโลโก้ให้ทันสมัยขึ้น มีความอ่อนช้อยสวยงามและรูปแบบฉลากให้พัฒนาในรูปแบบแนวทางที่เป็นธรรมชาติและเป็นเอกลักษณ์มากยิ่งขึ้น

3. วางแผนปฏิบัติงานวิจัย

1.1 กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีการดำเนินงานและแนวทางการดำเนินงาน ผู้วิจัยจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัย รวมทั้งระบุด้วยว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำวิจัยแต่ละฝ่ายจะมีส่วนร่วมอะไร และอย่างไร เมื่อใดบ้าง พร้อมทั้งแผนการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนวิธีการวิจัย เพื่อพัฒนาความต้องการบรรจุภัณฑ์ที่ชัดเจน หลังจากนั้นผู้วิจัย ผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มจำนวน 15 ท่าน จัดสนทนากลุ่ม เพื่อรับทราบความต้องการที่ชัดเจน โดยแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านคุณภาพบรรจุภัณฑ์ ได้แก่ ความสามารถในการบรรจุและรวบรวม ความสามารถในการป้องกันเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ การใช้สอยและความสะดวกสบายต่อการบรรจุ การขนส่งและการจำหน่าย ความสามารถในการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ ด้านประสิทธิภาพบรรจุภัณฑ์ ได้แก่ เกล็ดลักษณะความเป็นไทย ชื่อความเครื่องหมายการค้า หรือภาพประกอบ ขนาดของผลิตภัณฑ์

1.2 ออกแบบบรรจุภัณฑ์ ผู้วิจัย ผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มฯ จำนวน 15 ท่าน ร่วมกันออกแบบบรรจุภัณฑ์และร่วมคัดเลือกรูปแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์และโครงสร้างทางกราฟิกเพื่อทำการออกแบบต่อไป

1.3 คัดเลือกแบบบรรจุภัณฑ์โดยผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มสนทนาระหว่างกัน ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงสวนศรียา ร่วมสนทนากลุ่มเพื่อตกลงร่วมกันในการคัดเลือกบรรจุภัณฑ์ที่ออกแบบลองผิดลองถูกร่วมกัน

4. พัฒนารูปร่างบรรจุภัณฑ์ โดยใช้แนวทางจากการสนทนากลุ่ม และทำการร่างจัดทำต้นแบบ จำนวน 3 ต้นแบบ ได้แก่ แบบ A B และ C โดยอ้างอิงจากความต้องการของผู้นำกลุ่มและตัวแทนกลุ่มฯ และพัฒนาแบบร่างโลโก้จำนวน 5 ผลิตภัณฑ์ใน Figure 1 และ Figure 2 ตามลำดับ

Figure 1 The logo development.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Figure 2 The graphic design development.

5. ประเมินคุณภาพด้านการออกแบบทั้ง 5 ผลิตภัณฑ์จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน และประเมินคุณภาพด้านเนื้อหาจากสมาชิกกลุ่มและตัวแทนกลุ่มจำนวน 15 ท่าน โดยใช้สูตรการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหากับวัตถุประสงค์ (IOC หรือ Index of Objective Consistency) และทำการแก้ไขเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะให้มีความสมบูรณ์ ในกรณีที่มีค่าความสอดคล้องต่ำกว่า 0.5 ทำการปรับปรุงแบบร่างและจัดทำต้นแบบบรรจุภัณฑ์สมบูรณ์ตาม Figure 3

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Figure 3 Prototype for production.

6. การติดตาม ตรวจสอบและปรับปรุง เพื่อทำการประเมินผลความพึงพอใจกับผู้บริโภคที่เข้ามาเยี่ยมชม ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงสวนศรียา จำนวน 150 ราย โดยแบ่งตามจำนวนประเภทผลิตภัณฑ์ได้จำนวน 30 ราย ต่อหนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยวัดค่าความพึงพอใจใน 5 ระดับ ตามแบบของ Likert Scale (Likert, 1932) และโดยเกณฑ์การวิเคราะห์กำหนดช่วงคะแนนออกเป็น 5 ระดับ (Best, 1981) ทำให้ได้ข้อสรุปในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรเด่น ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงสวนศรียา ในด้านคุณภาพและประสิทธิภาพของบรรจุภัณฑ์ตามที่พัฒนาขึ้น แล้วนำผลการประเมินที่ได้มาทำการปรับปรุงให้เหมาะสมเพื่อให้การดำเนินงานในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์บรรลุเป้าหมาย

7. สรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยจะทำการสรุปผลการวิจัย และเรียบเรียงเป็นรายงานการวิจัยออกเผยแพร่ ซึ่งประกอบด้วยรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรเด่น ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงสวนศรียา และผลการวิจัยด้านความพึงพอใจจากผู้บริโภคหลังจากการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ พบว่า คุณภาพด้านเนื้อหา มีความเหมาะสม (IOC = 0.95) ด้านการออกแบบ มีความเหมาะสม (IOC = 0.82)

ผลการประเมินคุณภาพด้านเนื้อหาและการออกแบบจากผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้น พบว่า คุณภาพของผลิตภัณฑ์โดยรวม มีความเหมาะสม (IOC = 0.88) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านเนื้อหาของบรรจุภัณฑ์ที่มีความเหมาะสม (IOC = 0.95) และคุณภาพด้านการออกแบบ มีความเหมาะสม (IOC = 0.82) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านคุณภาพการออกแบบของบรรจุภัณฑ์โลชั่นน้ำมันมะพร้าว มีความเหมาะสมด้านการออกแบบสูงสุด รองลงมาคือ แชมพูสระผมน้ำมันมะพร้าวและสบู่สมุนไพรมะหาด โดยน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็นได้รับการประเมินความเหมาะสมด้านคุณภาพการออกแบบน้อยที่สุด ด้านคุณภาพของเนื้อหาบรรจุภัณฑ์บรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์โลชั่นน้ำมันมะพร้าวมีความเหมาะสมด้านเนื้อหา สูงสุด รองลงมาคือ สบู่สมุนไพรมะหาด และแชมพูสระผมน้ำมันมะพร้าวผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการประเมินความเหมาะสมด้านคุณภาพการออกแบบน้อยที่สุดคือ ครีมนวดผมน้ำมันมะพร้าวและน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น ดังรายละเอียดใน Table 2

Table 2 Level of quality design and content evaluation.

Topics	The IOC assessment by product type					Overall	Meaning
	Shampoo	Conditioner	Lotion	Coconut oil	Lakoocha soap		
Design quality							
1. Trade mark	0.83	0.83	0.83	0.83	0.83	0.83	Suitable
2. The packaging illustration	0.78	0.83	0.78	0.78	0.78	0.79	Suitable
3. Text character	0.78	0.74	0.85	0.67	0.70	0.75	Suitable
4. Packaging color	0.67	0.67	0.78	0.67	0.78	0.71	Suitable
5. The packaging's infrastructure	1.00	1.00	1.00	0.89	0.94	0.97	Suitable

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Table 2 (continued)

Topics	The IOC assessment by product type					Overall	Meaning
	Shampoo	Conditioner	Lotion	Coconut oil	Lakoocha soap		
6. Design's unique	0.92	0.75	0.92	0.92	0.92	0.89	Suitable
Total	0.83	0.80	0.86	0.79	0.83	0.82	Suitable
Content quality							
1. Trade mark	0.93	0.95	1	0.9	0.98	0.95	Suitable
2. Text features	0.99	0.91	1	0.93	0.98	0.96	Suitable
3. The illustration	0.93	0.93	1	1	1	0.97	Suitable
4. Packaging's unique	0.96	0.91	0.97	0.89	0.93	0.93	Suitable
Total	0.95	0.93	0.99	0.93	0.97	0.95	Suitable
Overall quality						0.88	Suitable

จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าเยี่ยมชมศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงสวนศรียา ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก พบว่าผู้ที่เข้าเยี่ยมชมศูนย์ฯ เป็นเพศหญิงมากที่สุด ร้อยละ 60 มีอายุระหว่าง 36-45 ปี ร้อยละ 40 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 29.3 ประกอบอาชีพ รับราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 32.7 มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 25,000 บาท ร้อยละ 26 ไม่ทราบหรือรู้จักผลิตภัณฑ์มาก่อนร้อยละ 77.3 และไม่เคยซื้อผลิตภัณฑ์มาก่อน ร้อยละ 87.3 โดยมีผลการประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคที่เข้ามาเยี่ยมชมศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงสวนศรียาที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้น ดังรายละเอียดใน Table 3

Table 3 Evaluation of the customer satisfaction with each product's packaging design.

Topics	The average assessment by product type ()					Overall	Meaning
	Shampoo	Conditioner	Lotion	Coconut oil	Lakoocha soap		
Quality of Packaging							
1. The packing and assembly	3.87	3.96	4.03	3.83	3.85	3.91	High
2. The protected storage	4.02	3.95	4.37	3.98	3.92	4.05	High
3. The convenience of transport packaging	4.02	4.04	4.10	3.85	3.97	4.00	High
4. The strength and functional	4.10	4.11	4.29	3.93	3.95	4.08	High
Total	4.00	4.01	4.20	3.90	3.92	4.01	High
Performance of packaging							
1. The unique of Thai culture	3.93	4.18	4.10	3.71	3.72	3.93	High

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Table 3 (continued)

Topics	The average assessment by product type ()					Overall	Meaning
	Shampoo	Conditioner	Lotion	Coconut oil	Lakoocha soap		
2. The trade mark of the packaging	4.09	4.21	4.33	3.90	3.89	4.08	High
3. The illustration	3.86	3.83	4.10	3.71	3.73	3.85	High
4. Text design features	4.15	4.22	4.40	3.78	3.95	4.10	High
5. Packaging colors	3.88	4.06	4.03	3.61	3.67	3.85	High
6. The size and shape of the packaging	4.00	4.12	4.41	3.90	3.94	4.07	High
7. The distribution of packaging	3.87	3.95	4.37	3.73	3.72	3.93	High
8. Aspects of public relations	4.01	4.00	4.50	3.77	3.78	4.01	High
Total	3.97	4.07	4.28	3.76	3.80	3.98	High
Overall average of satisfaction						3.99	High

จากการศึกษา ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์สมุนไพรเด่น ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงสวนศรียา พบว่า ความพึงพอใจโดยรวมต่อบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มผู้บริโภคอยู่ในระดับมาก (= 3.99) ซึ่งมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีค่าเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจด้านคุณภาพบรรจุภัณฑ์อยู่ในระดับมาก (= 4.01) ด้านประสิทธิภาพของบรรจุภัณฑ์อยู่ในระดับมาก (= 3.98) เมื่อพิจารณาเป็นผลิตภัณฑ์ พบว่าด้านคุณภาพบรรจุภัณฑ์ พบว่า ผลิตภัณฑ์โลชั่นน้ำมันมะพร้าวมีความพึงพอใจมากที่สุด (= 4.20) รองลงมาคือครีมนวดผมน้ำมันมะพร้าว (= 4.01) ส่วนน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็นมีความพึงพอใจน้อยที่สุด (= 3.90) ด้านประสิทธิภาพของบรรจุภัณฑ์ พบว่า ผลิตภัณฑ์โลชั่นน้ำมันมะพร้าวมีความพึงพอใจมากที่สุด (= 4.28) รองลงมาคือ ครีมนวดผมน้ำมันมะพร้าว (= 4.07) และน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็นมีความพึงพอใจน้อยที่สุด (= 3.76)

วิจารณ์ผล

การพัฒนาบรรจุภัณฑ์สมุนไพรเด่น ของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงสวนศรียา ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ทั้งหมด 5 ประเภทนั้น คุณภาพโดยรวมมีความเหมาะสม ทั้งด้านเนื้อหาและคุณภาพการออกแบบอยู่ในระดับเหมาะสม และเมื่อนำไปประเมินความพึงพอใจกับผู้บริโภคแล้วระดับการประเมินที่ได้รับคือ พึงพอใจมาก ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าการพัฒนาบรรจุภัณฑ์โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทำให้ผลการพัฒนาบรรจุภัณฑ์สมุนไพรเด่นทั้ง 5 ประเภท บรรลุวัตถุประสงค์ตามความต้องการของสมาชิกกลุ่ม ๆ ที่ได้ร่วมกันดำเนินงานในทุก ๆ กระบวนการตั้งแต่เริ่มต้นจบจบ โดยสามารถนำไปเป็นแนวทางในการใช้ผลิตได้จริงตามที่ต้องการ และสามารถนำไปถ่ายทอดแก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนอื่นต่อไปในอนาคต สอดคล้องกับ พจณี (2543) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมมีความสำคัญ เพราะเป็นการทำให้ทุกฝ่ายได้เข้ามาเกี่ยวข้อง ให้ทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในลักษณะของกิจกรรมและการดำเนินชีวิตในชุมชนอย่าง มีศักดิ์ศรีและเท่าเทียมกันในสิทธิอำนาจตามแนวทางประชาธิปไตย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์ที่มีความพึงพอใจมากที่สุดทั้งสองผลิตภัณฑ์ คือ ผลิตภัณฑ์โลชั่นน้ำมันมะพร้าวและผลิตภัณฑ์ครีมนวดผมน้ำมันมะพร้าว เนื่องจาก การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ได้ร่วมกันดำเนินการออกแบบและระดมความคิดกับกลุ่มสมาชิก ทำให้บรรจุภัณฑ์โลชั่นน้ำมันมะพร้าวและบรรจุภัณฑ์ครีมนวดผมน้ำมันมะพร้าว ออกแบบได้ตรงกับความต้องการของกลุ่มสมาชิกมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ บรรวิทย์ (2546) พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นการที่บุคคลหรือคณะบุคคลได้เข้ามาร่วมคิด ร่วมทำร่วมแก้ไข ร่วมตัดสินใจและประเมินผล ร่วมทำการแบ่งปันผลประโยชน์ เพื่อที่จะทำประโยชน์ในเรื่องเกี่ยวกับส่วนรวม เพื่อให้เกิด ประสิทธิผลตามความต้องการขององค์กร นอกจากนี้ นรินทร์ (2527) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของ บุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุ จุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งทำให้เกิดความมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วยกัน ซึ่ง ปูน และสมพร (2543) ได้ให้แนวคิดในการศึกษาเรื่องบรรจุภัณฑ์ไว้ว่า ความสำคัญของบรรจุภัณฑ์ทำให้ช่วยเสริมคุณค่าของสินค้า และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อได้ชัดเจนมากขึ้น และสามารถบ่งชี้ลักษณะของสินค้า ปกป้องสินค้าให้ถึงมือผู้บริโภคได้อย่างปลอดภัยและมีคุณภาพคงเดิม มีความสำคัญและหน้าที่ด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า ถือว่าเป็นปัจจัยหลักที่จะช่วยให้สินค้าเข้าสู่ระบบตลาดได้เป็นอย่างดี ซึ่งบรรจุภัณฑ์ที่ดีต้องสามารถทำให้สินค้าดูดี มีคุณค่า มีราคา น่าซื้อและให้ความรู้สึกที่เป็นเฉพาะกลุ่มเป้าหมายของผู้ซื้อได้มากยิ่งขึ้น

สรุป

จากการพัฒนาบรรจุภัณฑ์สมุนไพรเด่น ของศูนย์เรียนเศรษฐกิจพอเพียงสวนศรียา ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก พบว่า คุณภาพของบรรจุภัณฑ์จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและการออกแบบ พบว่า คุณภาพของผลิตภัณฑ์โดยรวม มีความเหมาะสม (IOC = 0.88) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านเนื้อหาของบรรจุภัณฑ์มีความเหมาะสม (IOC = 0.95) และคุณภาพด้านการออกแบบ มีความเหมาะสม (IOC = 0.82) โดยความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์สมุนไพรเด่น พบว่า ความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก (= 3.99) ซึ่งมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีค่าเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจด้านคุณภาพบรรจุภัณฑ์อยู่ในระดับมาก (= 4.01) ด้านประสิทธิภาพของบรรจุภัณฑ์อยู่ในระดับมาก (= 3.98)

ข้อเสนอแนะ

- จากการทำการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยในครั้งต่อไปดังนี้
1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการด้านบรรจุภัณฑ์ของผู้บริโภคที่มีต่อบรรจุภัณฑ์สมุนไพรในท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคมากที่สุด
 2. ควรมีการทำเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์และสร้างโอกาสทางการค้าขายผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง สวนศรียา ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก แก่กลุ่มลูกค้าและผู้เยี่ยมชม
 3. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรนำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการวิจัยอื่น ๆ เพราะเป็นกระบวนการที่ให้โอกาสผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานได้เข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาและพัฒนา ซึ่งจะทำให้มีความรู้ และประสบการณ์ในการพัฒนาด้วยตนเอง

เอกสารอ้างอิง

นเร ขอจิตต์เมตต์. 2531. Packaging Design เสกสรรปั้นแต่บรรจุภัณฑ์. กรุงเทพฯ : ฐานการพิมพ์.
นรินทร์ จงวุฒิเวศย์. 2527. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล.
บรรวิทย์ เลิศไกร. 2546. "ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรณีศึกษาเฉพาะเขตประเทศ".
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ปุ่น คงเจริญเกียรติและสมพร คงเจริญเกียรติ. 2543. บรรจุภัณฑ์อาหาร. กรุงเทพฯ : หยี่เฮง.
- พจน์ บุญเทียม. 2543. "ปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ในชุมชนและโรงเรียน." วิทยานิพนธ์การศึกษาศรีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุดาดวง เรืองอุจิระและปราณี พรรณวิเชียร. 2533. หลักการตลาด. กรุงเทพฯ : ปรกาศพริก
- สุภางค์ จันทวานิช. 2547. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Best John ,W. 1981. Research in Education. New Jaerser : Pren Price-Hall.Inc.
- Likert Rensis. 1932. A Technique for the Measurement of Attitudes: Archives of Psychology.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้